

Impressies van nabij-de-dood-ervaringen

Met honderden citaten

Colofon

ISBN: 978 94 6365 765 5

1e druk 2025

© 2025, Robert Christophor Coppes

www.bobcoppes.com

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Impressies van nabij-de-dood-ervaringen

Met honderden citaten

Robert Christophor Coppes

Inhoud

Voorwoord	7
Dankbetuigingen	9
1. Buiten je lichaam raken	11
2. Verifieerbare buitenlichamelijke waarnemingen	37
3. Niet van deze wereld	57
4. Liefde, Onvoorwaardelijke Liefde	86
5. Het Licht	97
6. Het levensoverzicht	106
7. Iedereen is belangrijk	128
8. Angstige NDE's	139
9. Onderlinge verbondenheid met alles en iedereen, wij zijn EEN	168
10. Waarom zijn we op aarde?	194
11. De weg terug	214
12. Na-effecten	230
Conclusie	251
Over de auteur	253
Literatuur	254

Voorwoord

De voorkant toont een deel van het schilderij *Impression, soleil levant* (Impressie, zonsopkomst) van Claude Monet. Toen het schilderij in 1874 samen met andere schilderijen op een tentoonstelling in Parijs werd getoond, waren de kritieken gemengd. Sommige waren gunstig ('modern', 'vooruitstrevend'), anderen waren een stuk negatiever ('traditioneel'). In een satirische recensie werden de kunstenaars minachtend 'impressionisten' genoemd, naar dat ene schilderij van Monet, omdat hun schilderijen als onaf werden beschouwd en alsnog maar slechts een impressie of schets van wat het uiteindelijke schilderij had moeten worden. Deze kritiek gaf de kunststroming haar naam: het impressionisme. De wereld is de impressionisten enorm gaan waarderen (kijk maar naar de torenhoge prijzen voor deze schilderijen), omdat we zijn gaan beseffen dat we geen volledig uitgewerkt realistisch beeld nodig hebben om een goede indruk te krijgen van wat er wordt afgebeeld of van wat de kernboodschap van het schilderij is.

Ik vertel dit, omdat ik op een vergelijkbare manier wil proberen een indruk te geven van wat nabij-de-doodervaringen (NDE's) zijn. Ik gebruik hiervoor een veelheid aan citaten van meer dan honderd NDE'ers (mensen die een nabij-de-doodervaring hebben meegemaakt) van over de gehele wereld. Hun oorspronkelijke geloof is net zo divers: hindoeïstisch, joods, boeddhistisch, christelijk en islamitisch, alsook atheïstisch.

Een indruk is alles wat ik kan bieden, want uiteindelijk weet niemand precies hoe het allemaal echt in elkaar zit. Waar we het over hebben, is namelijk van een totaal an-

dere orde, een totaal andere dimensie, dan hier op aarde. Daarom zou mijn advies zijn dat als iemand je vertelt precies te weten hoe het allemaal in elkaar zit, snel weg te rennen. Een impressie is het enige wat mogelijk is.

Om de inhoud van dit boek te waarderen, stel ik voor dat je de citaten leest en voelt hoe ze je raken (net zoals bij het waarderen van een impressionistisch schilderij). Voel wat ze je vertellen, maar voel het echt. Zet je ‘traditionele’ ideeën even aan de kant. Laat los op welke manieren je bent voor-geprogrammeerd door je opvoeding of religie, en open je geest om de wijsheid te ontvangen die je vindt in deze getuigenissen van mensen die de eerste momenten van de fysieke dood hebben ervaren. Ik geloof dat hun boodschappen een waarheid zullen raken die diep in jou zit. Vertrouw op je innerlijke kern.

Een opmerking bij het lezen van dit boek. Telkens wanneer de naam van een ervaringsdeskundige bekend is – hun echte naam of eventueel een pseudoniem dat zij zichzelf hebben gegeven of dat een andere auteur hen heeft gegeven – verschijnt deze in hun verhaal. Als een verhaal geen naam bevat, is dat omdat het afkomstig is van een anonieme bron, zoals bijvoorbeeld uit het archief van NDE’s van de International Association for Near-Death Studies (www.iands.org) of van de Near-Death Experience Research Foundation (www.nderf.org).

Dankbetuigingen

Hoewel ik genoot van het maken van dit ‘impressionistische schilderij’ van NDE’s, moet ik zeggen dat het een ambitieus project was. Ik had het niet kunnen doen zonder de hulp en goede wil van zoveel anderen.

Allereerst wil ik zowel de eerdergenoemde International Association for Near-Death Studies als de Near-Death Experience Research Foundation bedanken voor hun uitgebreide archieven van NDE-verhalen, waaruit ik veel van het materiaal voor dit boek heb gehaald. Hun beide archieven zijn online beschikbaar voor het publiek. Hun archieven en andere online-materialen maken beide organisaties uniek en ze bieden een essentiële dienst aan de mensheid, waarvoor ik ze erg dankbaar ben. Een andere prachtige organisatie die online materiaal ter beschikking stelt, is het Belgische Ponto3 (www.ponto3.org).

Dan zijn er nog de NDE’ers met wie ik heb mogen spreken en die ik heb mogen interviewen, en de NDE’ers die hun ervaringen nauwgezet hebben opgeschreven in de boeken die ik heb gelezen. Ik realiseer me dat ik slechts uit een kleine selectie heb kunnen putten van de vele geweldige boeken die beschikbaar zijn.

Ik wil de volgende mensen bedanken:

- Jan Holden voor haar niet-aflatende steun en waardevolle redactie, en Robert en Suzanne Mays voor hun eindredactie;
- Robert Mays, Anneliese Fox en Alinaghi Ghasemiannejad (IANDS), Jody Long (NDERF) en Noël van Herreweghe (Ponto3) voor het mij in contact brengen met vele NDE’ers;

- Marjorie Woollacott, Natalie Bonthius en Debbie James (IANDS), Mally Cox-Chapman, Liz Dale, Djamil Graham, Robert en Suzanne Mays, Maurice Oosterhof, Titus Rivas en Rudolf Smit voor hun steun;
- Nancy Evans Bush voor haar onschatbare commentaar en inbreng bij het schrijven van hoofdstuk 8, over angstige NDE's, en voor haar nuchtere, opgewekte meningen, zowel gevraagd als ongevraagd;
- Chris Carson, Rachel Finch en Lee Thornton Riggs voor het vooraf lezen van het manuscript;
- En tot slot Kimberlee Anderson, Jane Bannister, Irina Berghout, Anna Best, Silvia Bulten-Bolk, Brigitte Buyle, Chris Carson, Christina, Anoeska Coopman, Ellyn Dye, Rachel Finch, Bill and Gayle Gladstone, Jang Jaswal, Brooke Jones, Rene Jorgensen, Tienke Klein, Geertrui Lagae, Mirjam Leféber, Deirdre DeWitt Maltby, Kathy McDaniel, Andrew Petro, Tetty Pols-Visser, Marijke Redant, Catja de Rijk, Nancy Rynes, Kimberly Clark Sharp, Yvonne Sneedden, Yazmine Star, Yolaine Stout, Azmina Suleman, Scott Taylor, Lee Thornton Riggs, Rosemary Thornton, Vu Tran, Carol Lynn Vengroff, Johan Verhage en Noël de Waele voor hun ronduit enthousiaste reacties op mijn project.

1. Buiten je lichaam raken

Een NDE kan iedereen overkomen: jong of oud, rijk of arm, man of vrouw. En de omstandigheden waaronder een NDE plaatsvindt, zijn zeer uiteenlopend. De meeste gevallen komen voor in een medisch kritieke situatie, zoals bij een hartstilstand of na een ongeluk. Maar er zijn ook veel situaties van mensen die tijdens een existentiële of psychische crisis een NDE krijgen. Verder zijn er ook verhalen van mensen die een NDE tijdens een diepe meditatie of gebed meemaken. En er zijn zelfs voorbeelden waarbij een NDE voorkomt zonder dat er enige aanleiding toe is: zie verderop het verhaal van Rene Jorgensen. In die zin is de term 'NDE' misleidend, want het geeft de indruk dat het alleen kan voorkomen als iemand nabij de dood is. Omdat onderzoek heeft uitgewezen dat de meeste mensen zich onder ogenschijnlijk identieke fysieke omstandigheden niets ongewoons herinneren, terwijl een relatief kleine minderheid zich een NDE herinnert, is het nog steeds onduidelijk wat precies de oorzaak van de ervaring is. Als we alleen al kijken naar de extreme situatie van een hartstilstand, heeft slechts een minderheid die deze heeft overleefd een NDE gerapporteerd. Hoe komt dat?

Er zijn verschillende antwoorden mogelijk. Ervan uitgaande dat tijdens een NDE de geest van een persoon het lichaam heeft verlaten, zou de hartstilstand te kort kunnen zijn geweest om de verbinding te verbreken. Onderzoekers hebben echter geen verband gevonden tussen de duur van de medische crisis en de aan- of afwezigheid van een NDE. Het is ook mogelijk dat niet iedereen zich zijn of haar NDE herinnert, dat de ervaring verborgen blijft in de onbewuste geest van de NDE'er. Een goed voorbeeld daarvan is het ge-

val van Stephanie Arnold. Haar boek daarover, *37 Seconds*, leest als een spannende roman.

Haar verhaal begint ermee dat ze een bijzonder sterk voor gevoel kreeg dat ze tijdens de aanstaande bevalling van haar kind zou gaan overlijden. Andere mensen schreven haar paniek toe aan angst voor de bevalling.

Toen ze eindelijk ging bevallen, ging het inderdaad vreselijk mis. Na de bevalling, die met een keizersnee plaatsvond, werd de nageboorte weggehaald. Daardoor ontstond een fatale bloeding. Haar hart stopte, maar werd door een van de verpleegsters met een stevige hartmassage na zevenendertig seconden weer op gang gebracht.

Nadat haar toestand was gestabiliseerd, werd ze nog een week in coma gehouden. Daarna herstelde ze en ging ze op zoek naar antwoorden. Ze wilde weten hoe het kwam dat haar sterke voor gevoel was uitgekomen.

Door middel van regressietherapie ging ze terug naar het moment van de bevalling en ze merkte dat ze gescheiden was van haar lichaam. Ze stond naast haar lichaam in de operatiekamer en keek naar alles wat er tijdens de bevalling gebeurde. Ze kon later de hele procedure correct beschrijven, met de exacte posities die mensen in de operatiezaal hadden ingenomen. Later herkende ze de verpleegster die haar ribben had gebroken om haar hart met hartmassage weer aan de gang te brengen. Ook voelde ze hoe ze door de gangen van het ziekenhuis zweefde en dingen zag die later konden worden bevestigd.

Uiteindelijk schoot ze de lucht in en belandde ergens waar ze overleden familieleden ontmoette, onder andere haar schoonvader. Hij toonde haar een buitenlandse munt. Na de regressietherapie vroeg ze haar familie naar de betekenis van die munt. Voor haar zwager bleek deze munt in de

handen van zijn overleden vader een belangrijke betekenis te hebben.

Het was dus een echte NDE geweest, met duidelijke bewijzen, maar hij was verborgen gebleven totdat ze hem via de regressie herbeleefde.

Een NDE kan op diverse manieren beginnen. Sommige mensen ervaren dat hun 'ziel', 'geest', 'essentie' of 'bewustzijn' hun fysieke lichaam verlaat; anderen ervaren dat niet. Eenmaal uit het lichaam, merken sommige ervaringsdeskundigen dat ze de materiële wereld waarnemen. Ze kunnen boven hun lichaam zweven of ernaar kijken. Soms beseffen ze niet dat ze hun lichaam hebben verlaten en soms beseffen ze niet eens dat het lichaam dat daar ligt van hen is. Dat klinkt misschien gek, maar het is niet zo vreemd als we bedenken dat we ons eigen spiegelbeeld goed kennen, maar als we buiten ons lichaam zijn, zien we onszelf in 3D en vanuit een andere hoek. Blijkbaar herkennen we onszelf dan niet altijd.

Sommige mensen bevinden zich onverwacht in een grot, een tunnel of een ander soort doorgang en komen dan ineens op een geheel andere, onaardse plek. Sommige slaan de doorgang helemaal over en komen op een geheel andere wijze in die onaardse omgeving terecht. Daar kunnen ze prachtige, onaardse kleuren zien, onaardse muziek horen en overleden geliefden en andere spirituele entiteiten ontmoeten.

De voorbeelden in dit hoofdstuk laten zien dat het verlaten van het lichaam en erbuiten bestaan een heel bijzondere – en vaak verwarrende – ervaring is.

Het lichaam verlaten is makkelijk

Het verlaten van het lichaam was als een toast die uit een broodrooster springt (Thornton, 2021, p. 3).

Van de ene kamer naar de andere

Juliet Nightingale had twee NDE's en enkele spiritueel transformatieve ervaringen, een term bedacht door de Canadese psychiater Yvonne Kason. De eerste NDE had ze toen ze terminaal ziek was vanwege darmkanker. Het was halverwege de jaren zeventig, vlak voordat psychiater Raymond Moody de term 'NDE' introduceerde. Het overgaan naar de andere wereld is volgens haar heel makkelijk. Op haar website, die nog steeds in de lucht is, vertelt ze:

De overgang van het "leven" in de fysieke wereld naar de Andere Kant kan ik het beste beschrijven als het overgaan van de ene "kamer" naar de andere. Je houdt niet op te bestaan en verliest je bewustzijn niet; je bewustzijn verschuift heel eenvoudig van het ene gezichtspunt naar het andere. De ervaring verandert; het uitzicht verandert; je gevoelens veranderen. En de gevoelens die ik ervoer waren diep. Voor mij werd het heel zeker die vrede die alle begrip te boven gaat ... (Nightingale, 2006-2009).

Ze heeft nog jaren een radioprogramma gehad en is in 2009 definitief overgegaan naar die andere wereld.

Bovenkant van mijn hoofd

Als een jonge vrouw verloor Jane Bannister bijna haar leven vanwege anorexia. Ze vertelt hoe ze haar lichaam verliet:

Ik had mezelf uitgehongerd. Zoals alle anorexiapatiënten had ik geen idee dat ik ziek was en ik had weken rondgelopen gevoed door nerveuze energie in plaats van fysieke energie. [...] Ik merkte dat ik mijn lichaam verliet door uit mijn kruin weg te zweven. Het was alsof ik via mijn hoofd in een andere wereld

werd geboren. Een krachtig mannelijk wezen met een mantel en een helm stond achter me, de armen uitgestrekt. Uit zijn vingers kwam een magnetische kracht die me uit mijn lichaam trok. Ik zag mijn levenloze lichaam op het bed liggen. Mentaal begon ik te schreeuwen: "Ik wil niet dood! Ik ben pas achttien!" [...] Overigens, jaren later, toen de film Star Wars uitkwam, zag ik een bioscoopposter en viel ik bijna flauw op straat, omdat ik Darth Vader herkende als de kwaadaardige figuur die me uit mijn lichaam had getrokken. [...] Twee jaar later had ik weer een NDE, toen ik als gevolg van een verbroken liefdesaffaire een overdosis nam en zo per ongeluk zelfmoord pleegde. Deze keer was het een veel aangenamere ervaring. Ik werd door een engel voorzichtig uit mijn lichaam gehaald (Anoniem, december 2010 16:40 uur, met deze verwijzing kunt u in de index de bron van dit citaat vinden)

Uit mijn lichaam getrokken

In zijn prachtige boek *Awakening After Life* schrijft Rene Jorgensen hoe hij met een meisje uit Japan op een strand in India zat en plotseling zijn lichaam verliet. Hij had een zeer volledige NDE, zonder in een kritieke medische situatie te zijn geweest.

Een kracht binnen in mij openbaarde zich en vocht tegen het oude stuk in mij. Voor het eerst vocht mijn ego om in leven te blijven in een eindeloze onbekende oceaan. [...] Plotseling observeerde ik niet meer wat er gebeurde vanuit mijn lichaam. Ik was buiten mijn lichaam in de lucht, boven waar we zaten. [...] Het gevoel uit mijn lichaam getrokken te worden was overwelkend krachtig. Ik voelde een diepe explosie, als een vulkaanuitbarsting, die mijn lichaam uit elkaar trok en de essentie oploste van wat ik ooit als mezelf kende. Ineens was ik naakt,

blootgesteld aan alles in het hele universum, maar tegelijkertijd baadde ik in het transparante licht van iets zo krachtig, zo onbeschrijfelijk, dat alle woorden vervagen en verdwijnen (Jorgensen, 2007, pp. 4-6)

De kracht stroomde uit mijn lichaam

In haar boek *Het kan ons allemaal gebeuren* schrijft Catja de Rijk over haar NDE, die tijdens een hartkatheterisatie begon. Voor de operatie was ze niet bang en ze was zelfs heel opgewekt. De operatie kon ze via een monitor volgen en alles leek prima te verlopen. Ineens kreeg ze een ondraaglijk hevige pijn op de borst. Ze had nog nooit zo'n hevige pijn gehad. Op hetzelfde moment gingen er diverse alarmen in de operatiezaal af en was er paniek bij de artsen en verplegers om haar heen.

[...] ik merkte ook dat de kracht uit mijn benen wegvloede. Het begon in mijn tenen en kroop omhoog tot ik totaal het gevoel kwijt was in mijn benen. Direct daarna begon de kracht vanuit mijn vingers en handen weg te trekken, zo uit mijn armen en ook uit mijn bovenlichaam. De pijn op mijn borst verdween en er kwam een ongelooflijke mooie rust over mij heen. Ik was niet in paniek en ik voelde een totale overgave en rust (De Rijk, 2021, p. 30).

Ik ben niet mijn lichaam

Soms is het lichaam verlaten een fluitje van een cent. Sommige mensen doen dat moeiteloos, zoals Ellyn Dye. Haar NDE is te vinden op haar website en ze beschrijft hem op een erg leuke en onderhoudende manier.

Het was schemerig toen ze op het punt stond een kruispunt met groen licht op te rijden. Een andere auto naderde

de kruising uit de andere richting. Plotseling draaide de bestuurder haar rijstrook op. Een aanrijding was niet meer te vermijden.

Maar plotseling, zonder enige inspanning van mijn kant, was ik letterlijk uit mijn lichaam! Daar was ik eigenlijk wel enthousiast over! Ik keek naar beneden en zag de twee tegen elkaar gebotste auto's, en ik zag de man van de andere auto uitstappen en naar mijn auto lopen. Ik dacht dat hij naar mij toe liep om te kijken of ik in orde was. Hij stak zijn hand door het open raam aan de bestuurderskant naar binnen en deed mijn koplampen uit. Ik vond dat vreemd, maar ik verloor mijn interesse in wat er gebeurde.

Later in het ziekenhuis zou een politieagent haar een verkeersboete geven wegens het rijden zonder licht.

Terwijl ze buiten haar lichaam boven de gekreukelde auto's zweefde, vroeg ze zich af wie 'ik' is.

Buiten mijn lichaam zijn was een geweldige ervaring! Ik realiseerde me plotseling dat als "ik" boven mijn auto zweefde, terwijl mijn lichaam bewusteloos in de auto lag, mijn hele idee en geloof van wie "ik" was totaal verkeerd moest zijn! Zoals de meeste mensen in onze materiële samenleving had ik mijn "zelf" geïdentificeerd met mijn lichaam. Ik geloofde dat "ik" mijn lichaam was, dat mijn lichaam in feite was wie ik ben – alles wat ik ben. Maar plotseling wist ik zonder enige twijfel dat dat fout was. "Ik" – mijn bewustzijn, het deel van mij dat kan denken en voelen – was niet langer in mijn lichaam, dus leek het duidelijk dat mijn lichaam iets is dat "ik" bezet in plaats van iets wat ik ben! En toen ik dat idee had aanvaard, realiseerde ik me dat "ik" zoveel meer was dan ik me ooit had kunnen voorstellen. Buiten

mijn lichaam zijn voelde alsof ik was bevrijd van de strakke beperkingen die ik al heel lang had ondergaan. Ik voelde me voor het eerst in mijn leven helemaal vrij. [...] Zonder lichaam kon ik in alle richtingen tegelijkertijd “zien”, zelfs zonder fysieke ogen. Het plotselinge verlies van mijn lichaam was geen ongemak; IN mijn lichaam zijn was het ongemak, en nu was ik VRIJ! (Dye, 2023)

Verwarrend, ben ik dat?

Dubbel perspectief

Toen hij rijdend een kruispunt naderde, voelde een Iraanse man, die zichzelf Arshan noemt, zich niet goed. Hoewel hij meende beide kanten op te hebben gekeken, werd hij toch aangereden door een auto, die hij niet had zien aankomen. Het volgende moment zweefde hij boven de kruising, waar hij een lichaam op de grond zag liggen. Na een tijdje herkende hij zichzelf. Tegen die tijd hadden mensen zich om hem heen verzameld om hem te helpen. Hij wist dat ze aan het praten waren, maar hij kon niet horen wat ze zeiden. In plaats daarvan was er iets anders:

Toen ik naar die mensen keek, kende ik hun gedachten en wat ze zouden zeggen.

Een ambulance kwam met spoed aan en de NDE'er werd naar het ziekenhuis gebracht. Hij zag alles van bovenaf, van net onder het plafond van de operatiekamer. Hij merkte dat hij zowel los van zijn lichaam als ook nog in zijn lichaam was. Dit duale gevoel wordt ook in andere NDE's gerapporteerd.

In zijn verslag probeert hij te beschrijven hoe het was om buiten zijn lichaam te zijn. Hij vertelt dat hij in een niet-

fysieke vorm was die op een menselijke vorm leek. Maar het was heel anders en heel fijn. Hij voelde zich geweldig. Hij legt uit dat zicht het enige zintuig was dat hij had en dat hij meer kon zien dan vroeger.

Ik had het gevoel dat ik in energie was veranderd (Arshan NDE, 1996).

Telefooncel

De infectie van een vrouw begon met een zere keel en hoge koorts. Op een gegeven moment werd ze opgenomen in het ziekenhuis. Haar arts bezocht haar twee keer per dag en tijdens een van deze bezoeken ging het mis.

Maar op een ochtend was het anders. Ik had een ongelooflijk en overweldigend verdriet. Ik kon op dat moment alleen mijn hoofd bewegen. Hij bleef en vroeg me om me op zijn woorden te concentreren. [...] het kostte te veel energie om te luisteren. Ik kon zijn stem horen, maar de woorden waren niet duidelijk. Ik ontspande me en ineens zat ik tegen het plafond. Dat ging makkelijk en heel snel. Nu kon ik zijn woorden duidelijk horen en begrijpen wat hij wilde zeggen.

Nu keek ik naar de vrouw die in het bed lag en ik dacht: o, ik had vroeger ook zo'n nachtjapon. [...] Toen had ik het door: als ik hierboven ben, en zij daar beneden; dit kan niet goed zijn.

Haar geest had toen de mogelijkheid om even in het ziekenhuis rond te dwalen.

Ik bevond me in een telefooncel die in de muur van de gang was ingebouwd. Mijn man was aan de telefoon met mijn beste vriendin. Hij vertelde haar wat er aan de hand was. Als ze

reageerde, was ik bij haar in haar kantoor in North Carolina. Als hij sprak, zat ik weer in de telefooncel. Dit ging een tijdje zo door en ik was in staat om de veranderingen op te merken die mijn vriendin had aangebracht in haar kantoorinrichting.
(Anoniem, 17 oktober 2019)

Ik ben slechts gedachten

Deze NDE'er fietste van haar werk op een lagere school in Nederland naar huis. Ze was een tweeëntwintigjarige juf. Een auto kwam uit een zijstraat en had voor haar moeten stoppen. Maar hij reed door en ze werd geraakt en viel achterover op haar hoofd. Ze wilde niet in het zicht van de leerlingetjes van haar school op de grond blijven liggen. Met moeite stond ze even op, maar ging toen toch weer onderuit.

Daarna was het allemaal erg verwarrend voor haar. Ze herinnert zich dat het helemaal donker was, dat ze een ambulance hoorde loeien. Hoe ze in de ambulance is gekomen, weet ze ook niet meer. Het volgende moment dat ze zich herinnert, was dat ze in het ziekenhuis was. Daar begon haar NDE.

Van een iets hoger standpunt zag ze veel bedrijvigheid van ziekenhuispersoneel rondom een lichaam. Dat het lichaam dat daar tussen de artsen en verplegers op de tafel lag van haar was, had ze helemaal niet door.

Waar ben ik? Wat is er gebeurd?

Ze voelde zich zweven, zonder lichaam. Dat was heel vreemd. Ze stelde vast dat ze zichzelf niet kon zien, maar dat ze nog wel kon denken. Ze was dus wel ergens, er was duidelijk nog iets over van haar, maar het waren alleen gedachten.